

ELS NOSTRES MASOS (Cont.)

tava el pou, on anaven a rentar la roba. Sempre tenia aigua i una bassa molt gran on anava a beure el ramat. Ara ni el pou ni la bassa tenen una gota d'aigua. Teníem pocs moments d'esbargiment i molta feina. El meu pare no parava, a punta de dia ja ens cridava quan teníem d'anar a batre a l'era i ens deia a mi i als meus germans "lleuevos que a l'altra part de la Valltorta ja es senten les cançons del batre". Era mentida, quan aplegavem a l'era no es sentia res. Però així ens feia llevar-nos més prompte.

Recorda alguna d'aquelles cançons del batre?

- Jo no però el meu marit segur que sí.

Efectivament, José Climent, bon cantador i ballador com correspon a la gent de Culla, taral·leja una estrofa:

- "Unos trillan por la paja/
otros trillan por el grano/
que desgraciado soy yo/
que tengo que trillar por el amo (pallus)".

Rosa i el seu home continuen explicant tots els conreus que hi havia:

- Garrofers, vinya i sobre tot terra de sembrar. Es produïa molt de gra. Es guardava dins d'uns sitges, que encara es poden veure. Eren forats fets a la terra. Per les parets es ficava sègol plantat per a evitar l'humitat i que el gra grillara. N'hi han 4 ó 5 sitges d'una capacitat aproximada cada una de uns 30 cafissos (1 cafís = 12 decalitres). També hi havien trulls i un molí d'oli del que queda el rebló i el jaç. Ara ja s'han arrancat però hi havien moltes figueres.

Les figues era el conreu important?

- Sí. Ara sembla mentida, però aleshores era molt important. Com a menjar dels animals i també per a comercialitzar-les. Venia Tofol el Forcallat i les comprava. Aproximadament es podien vendre a uns ca-

torze quinzets l'arrova (13 kg.). Donaven molta feina. Es tenien que secar, damunt de roques o canyissos. Es feia una feina que s'anomenava "polsar figues", que consistia en apretar-les i deixarles escampades per a que es se-

caren millor. Quan plovia encara que fora per la nit, teníem d'anar de pressa a retirar-les. Tanta feina per a guanyar ben poc però en aquell temps era això el que coneixíem i la veritat es que no vivíem malament.

Pareix que tot siguin bons re-

cords...

- No, en absolut. Recordo amb molta tristot l'època de la guerra civil. Recordo els avions quan bombardejaven. La gent del mas havíem fet un xicotet refugi a un forat que hi havia a un ribàs i ens reuníem tots allí

Francisca Moliner Martí i el marit Vicente Sales Beltrán. Els tres fills del matrimoni: Vicente, Carmen i Rosa.

Vicenta Moliner Martí i el seu home Pablo Sales

Els tres fills del matrimoni: Basilisa, Carmen i Manuel